

Формування прибутку може відбуватися за рахунок: виручки від реалізації продукції, фінансового результату від операційної або звичайної діяльності, капітальних вкладень та інших операцій на підприємстві. А розподіл прибутку здійснюється на зростання та вдосконалення матеріально-технічної бази підприємств, їх будівництво та реконструкцію, поліпшення умов праці, сплату заборгованості та кредитів в банках, а також на виплату заробітної плати.

Отже, як показують результати дослідження, прибуток є досить складним, інтегральним і багатоаспектним економічним об'єктом, який виконує стимулюючу функцію, але повністю залежить від впливу великої кількості факторів. Основними факторами, що визначають розмір прибутку від реалізації продукції, є зміна обсягу структури реалізації продукції; собівартості товарної продукції; цін на реалізацію продукції. Все це також зумовлено складністю входження в сучасні ринкові відносини і необхідністю врахування, крім основних факторів виробництва, ризикових ситуацій і кризових явищ. Вважаємо, що підвищення прибутку можна забезпечити шляхом здійснення управлінських дій, в основі яких знаходяться наукові принципи і інструменти управління ефективним розвитком аграрних підприємств.

Висновки. Таким чином, дослідження ролі і значення прибутку в розвитку аграрних підприємств показує, що прибуток є їх основним узагальнюючим показником господарської діяльності. Він виступає інвестиційним ресурсом, так як забезпечує розширене відтворення капіталу, що, у свою чергу, є основою для розвитку аграрної сфери економіки. На основі цього можна зробити висновок, що при високому рівні прибутку кожне підприємство не лише виживає, але й розвивається відповідно поставленої мети і стратегії свого функціонування.

В перспективі для досягнення кращих результатів в аграрному виробництві необхідно вдосконалювати управління, планування і економічне стимулювання, забезпечити послідовну інтенсифікацію, активніше розвивати міжгосподарські та міжгалузеві зв'язки, поліпшувати соціальні умови, постійно добиватись підвищення рівня зацікавленості працівників у високих кінцевих результатах, обґрунтованості управлінських рішень, забезпечення контролю за їх вчасним виконанням, за всією виробничо-фінансовою діяльністю аграрних підприємств.

Література

1. Буряковский В.В. Финансы предприятий / В.В. Буряковский. – К. : Основы, 1997. – 314 с.
2. Задоя А.А. Основы экономики : [учебное пособие] / А.А. Задоя, Ю.Е. Петруня. – К. : Вища школа, 1998. – 478 с.
3. Курс экономической теории : [учебник] / Под ред. М.Н. Чепурина, Е.А. Киселевой. – 5-е доп. и перераб. изд. – Киров : «АСА», 2002. – 832 с.
4. Поляк Б.Г. Финансовый менеджмент : [учебник] / Б.Г. Поляк. – М., 1997. – 294 с.
5. Статистичний щорічник Хмельницької області за 2008 рік / За ред. В.В. Скальського. – Хмельницький. – 442 с.
6. Шумпетер Й.А. Теория экономического развития / Шумпетер Й.А. – М. : Дело, 1982. – 544 с.

Надійшла 15.03.2010

УДК 005.591.6:621

Н. С. МАРКОВА

Харківський національний економічний університет

ПЕРСПЕКТИВИ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МАШИНОБУДІВНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Обґрунтована актуальність та доцільність розвитку машинобудування Харківщини на основі використання інноваційних технологій.

There is present actuality and expedience of development of Kharkivschini's engineer on the basis of the use of innovative technologies.

Ключові слова: машинобудування, інноваційні технології, розвиток.

Машинобудування є базовою галуззю промисловості України, продукція якої відіграє значну роль у розвитку науково-технічного прогресу. Так, в Японії, Німеччині та США питома вага машинобудування в промисловості складає від 40 до 50%.

Машинобудування відноситься до галузей “вільного розміщення”, адже воно в найменшому ступені, ніж інші галузі промисловості, залежить від впливу таких факторів, як природничі особливості місцевості, наявність газу, води, електроенергії, корисних копалин. Одночасно важливим чинником розвитку машинобудування виступає концентрація в певній місцевості науково-технологічного та людського потенціалу, зручність транспортної мережі, спеціалізація та кооперація виробництва. Розміщення машинобудування визначається значною мірою історичними особливостями розвитку регіону, рівнем

кваліфікації праці, особливостями спеціалізації та коопераційних зв'язків підприємства.

Зміна форм власності підприємств машинобудування, що притаманна всім сферам народного господарства України, націлена була на формування споживчого попиту на основі формування механізму вільних цін й сприяти скороченню витрат виробництва на основі дії вільної конкуренції. Натомість вона перетворилася у спосіб отримання надприбутків, придушення платоспроможного попиту населення. На світовому ринку українська галузь машинобудування не розглядається як стратегічно важливий партнер, також втрачена більшість вітчизняного ринку. Таку тенденцію характеризує скорочення обсягів промислового виробництва машинобудування, що також породжує низку негативних явищ: недовикористання виробничих потужностей, фізичний та моральний знос обладнання, втрата професійно-кваліфікаційного рівня персоналу через неprestижність робітничих професій тощо.

Особливо гостро стає питання інтеграції всіх ланок виробництва продукції – від організації постачань матеріалів, напівфабрикатів, комплектуючих виробів до управління персоналом, що визначає конкурентоспроможність не в рамках країни, а на глобальному рівні.

Якісно новий етап розвитку машинобудування пов'язаний із автоматизацією ручної та механічної праці на основі запровадження станків із числовим програмним управлінням, скорочення життєвого циклу виробництва машинобудівних виробів, зміною співвідношення між складовими робіт у загальній трудомісткості виробництва машинобудівної продукції. Скоротилася частка механообробки, яка піддається автоматизації та збільшилися роботи, пов'язані із зборкою, випробуванням, обробкою, що важко піддаються автоматизації.

В працях вітчизняних дослідників відводиться належне місце аналізу та вибору шляхів інноваційного розвитку промисловості, в тому числі машинобудування, серед яких слід відокремити В. Александрову, В. Гейця, А. Єськова, В. Коломійця, Л. Федулову та ін. Статистичні дані щодо стану промисловості й машинобудування подано у численних статистичних збірниках [1] й електронних ресурсах [2] доступних для вільного користування. Поряд з цим питання інноваційної привабливості машинобудування Харківщини як елемента наукових досліджень залишилися поза увагою вчених та практиків. Історичні передумови розвитку промисловості Харкова обумовлені пріоритетністю розвитку машинобудування, про що свідчить щорічне підвищення обсягу реалізованої продукції (в 2001 році – 2630,7 млн. грн., а в 2007 році – 6466,5 млн. грн.). Поряд з цим Харківщина виступає одним із центральних регіонів машинобудування не тільки України, але й Східної Європи за деякими видами машинобудування. З огляду на це дослідження особливостей машинобудування стає актуальним й своєчасним, особливо в умовах жорсткої конкуренції у період кризи, переважно на міжнародному рівні.

Основними параметрами конкурентоспроможності машинобудівної продукції стають якість, продуктивність, надійність, енергомісткість, вага, що відповідає основному принципу соціального маркетингу “Виготовляти та реалізовувати продукцію, яка необхідна споживачам” [3]. Конкурентоспроможність продукції визначається можливістю споживачем в найкоротші строки окупити первинні витрати на придбання обладнання, на якому можна випускати продукцію за оптимальним співвідношенням “ціна – якість”. Нові параметри конкурентоспроможності галузі, перш за все, визначають процеси автоматизації та інформатизації галузі, використання нових програмних продуктів та сучасного обладнання, що дозволяє швидко реагувати на зміни у зовнішньому середовищі, що особливо гостро виявляються у період кризи. Так, бюро економічного аналізу при міністерстві торгівлі США представило дані про динаміку капіталовкладень у країні: «...починаючи з 1982 р. витрати підприємств приватного сектора на купівлю засобів виробництва “промислового століття” – двигунів і турбін, електророзподільних і контрольних приладів, вантажно-розвантажувальних механізмів, обладнання для сфери послуг, гірничодобувної, нафтової та будівельної галузей, а також сільського господарства – більш-менш стабільно тримаються на рівні 110 млрд дол у порівнянних цінах. В галузі витрат на придбання інформаційної техніки спостерігається постійне зростання. Якщо в 1982 р. на придбання комп'ютерів та телекомунікаційного обладнання американські компанії витратили 49 млрд дол., до 1987 р. ця сума підвищилася до 86,2 млрд дол., то в 1991 р. витрати на закупівлю інформаційної техніки становили 112 млрд дол.» [4, с. 48-49]. Цей період, коли витрати на придбання техніки, що необхідна для добору, переробки, аналізу та використання інформації, перевищили витрати на придбання обладнання, що призначається для пресування, обробки, різьблення та інших дій з матеріальними предметами, в сучасній літературі [5; 6; 7] називають початком розвитку інформаційного суспільства. Машинобудівне виробництво в найбільш розвинутих країнах (США, Японія, Німеччина) стало інтенсивно розвиватися в напрямі створення гнучких виробничих ділянок, цехів та заводів, що здатні задовольняти масові та індивідуальні запити найбільш вибагливих споживачів.

Актуальність дослідження, пов'язаного з окресленням проблем, перспектив та особливостей машинобудування підтверджується його місцем серед інших галузей промисловості (рис. 1). Серед галузей переробної промисловості машинобудування займає третє місце (13,3%) після металургійного виробництва, виробництва готових металевих виробів (22%) та виробництва харчових продуктів, напоїв, тютюнових виробів (15,2%). За цим розподілом машинобудування випереджає темпи реалізації продукції всієї добувної галузі (обсяг реалізації якої у 2008 році склав 85755,4 млн. грн. проти 121780,4 млн. грн. у машинобудуванні) України, що свідчить про масштабність її розвитку та охоплення регіонів країни.

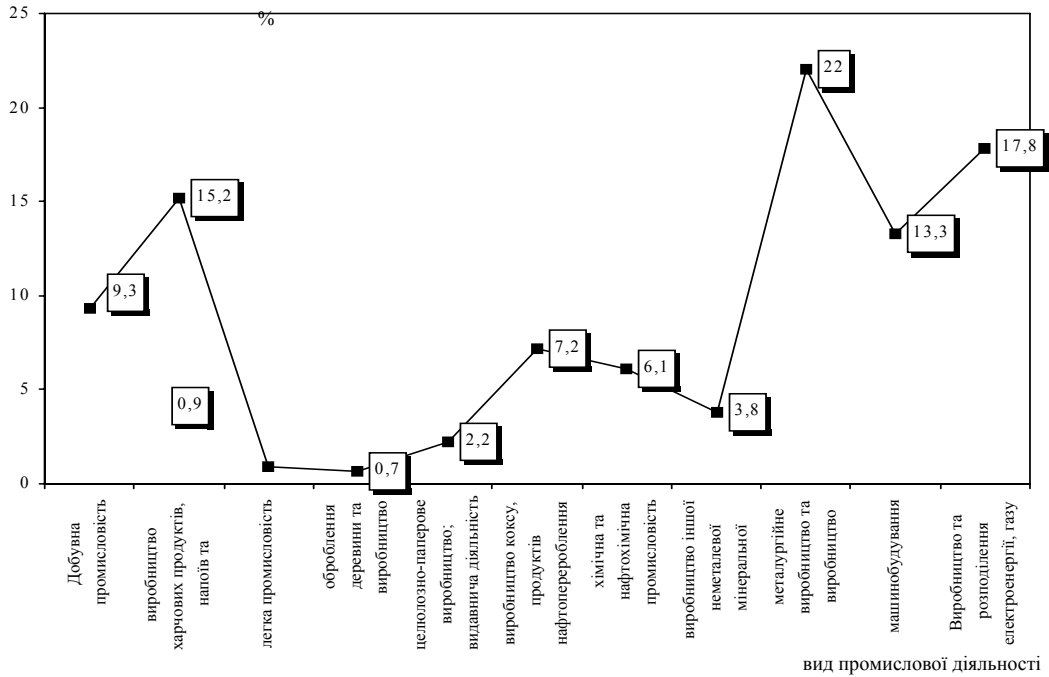

Рис. 1. Співвідношення реалізованої продукції (робіт, послуг) галузей промисловості у 2008 році, % (побудовано на основі [2])

Однією з умов до виходу підприємств машинобудування на новий виток розвитку є орієнтація на всебічне використання інноваційних технологій, що ілюструють дані про розподіл фінансування інноваційної діяльності машинобудівних підприємств за джерелами у Харківській області в 2007 році (рис. 2).

Виходячи із суми коштів у загальній структурі, що направляються на фінансування інноваційної діяльності машинобудівних підприємств Харківської області, власні кошти підприємства складають 42,8%, державного бюджету – 11%, вітчизняних інвесторів – 26%, іноземних інвесторів – 18%, кредитів – 0,91%, інших джерел – 50%. Досвід господарювання зарубіжних підприємств свідчить про наступне: чим вищий рівень розвитку країни, стабільність економіко-правового й політичного середовища, тим активніша поведінка інвесторів на ринку. В Україні ж подібний механізм накладається на існування системної кризи, що характерна майже всім рівням управління державою, а також поширення політики реприватизації підприємств, що відлякує потенційних інвесторів. Серед всіх підприємств промисловості країни власні кошти більше за всіх інвестують у інноваційність виробництва саме у галузі машинобудування (42,8% проти 58,2% за всіма галузями промисловості), що пояснюється, по-перше, перспективністю розвитку даного виду діяльності, по-друге, тим, що кінцева продукція машинобудування використовується в інших галузях народного господарства як засіб виробництва; по-третє, в державі існує ресурсна база природних копалин, що спрощує й здешевлює їх придбання вітчизняними виробниками, сталі, чавуна, металопрокату.

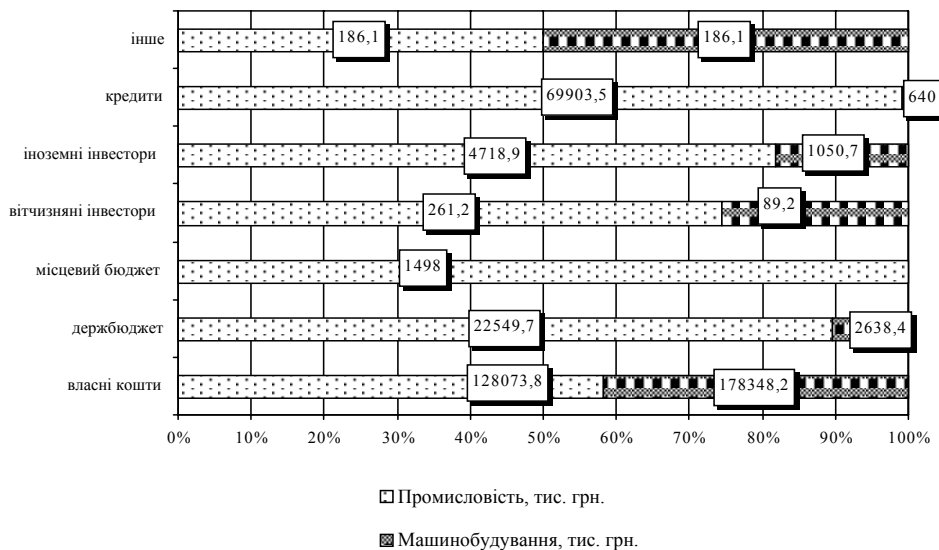

Рис. 2. Розподіл фінансування інноваційної діяльності машинобудування Харківщини за джерелами у загальній сумі у 2007 р. (побудовано на основі [1])

Щодо пріоритетності розвитку галузей переробної промисловості в Харківській області стає очевидним, що це є машинобудування, адже у 2007 році сума витрат на здійснення інноваційної діяльності складає 132678,2 тис. грн., що в 101,2 рази більше, ніж аналогічні витрати в легку промисловість. Так, розподіл загального обсягу витрат за напрямками інноваційної діяльності у Харківській області у 2007 р. наведений на рис. 3.

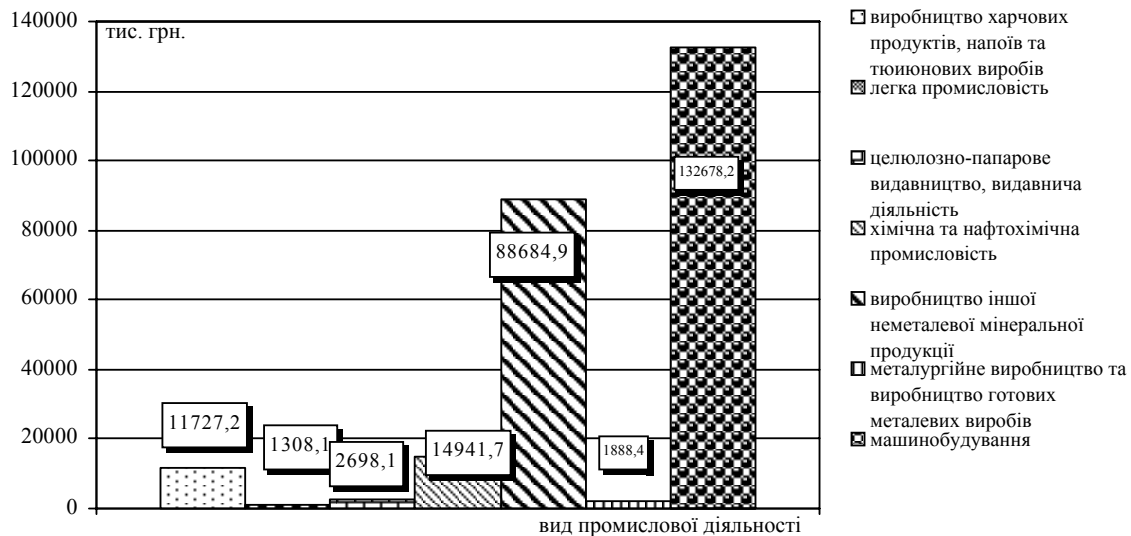

Рис. 3. Розподіл загального обсягу витрат за напрямками інноваційної діяльності у переробній промисловості в Харківській області у 2007 р. (побудовано на основі [1])

Серед основних пріоритетів розвитку машинобудування в Україні як тієї, яка має найбільший потенціал й перспективи розвитку, повинно стати [3]:

- 1) перехід до інжинирингового виробництва, яке передбачає вирішення задач із виробництвом, постачанням та обслуговуванням продукції, тобто орієнтація виробництва “під ключ”;
- 2) вихід станкобудування на зовнішні ринки за рахунок оптимізації параметру “ціна-якість” й налагодження коопераційних зв’язків із передовими підприємствами світу;
- 3) запровадження гарантійного та післягарантійного обслуговування крупних видів продукції;
- 4) диверсифікація виробництва із орієнтацію на витіснення імпортних аналогів станків й обладнання та виходом на зовнішні ринки збуту;
- 5) створення технічної бази стандартизації та сертифікації продукції станкозаводів згідно із міжнародними стандартами якості;
- 6) організація професійного підготовки та перепідготовки управлінських кадрів та фахівців з питань логістики, інформатики, менеджменту, що здатні вирішувати не стільки локальні проблеми, скільки здатні системно мислити й прораховувати стратегічні рішення в плані розбудови підприємств й зайняття нових ринків збуту.

Існуючий кадровий та технічний потенціал дозволяє використовувати можливості для реалізації політики прориву, адже криза, що притаманна економіці України, надає можливості для розвитку. Цей постулат відбиває наступні особливості: в період скорочення платоспроможного попиту через фінансову кризу на ринку виживає найсильніший, тобто той, хто здатний генерувати нове з мінімальною кількістю наявних ресурсів, але з міцним потенціалом. Причому слабкі гравці залишають ринок, надаючи можливість більш витривалим перерозподілити власних клієнтів, таким чином, надаючи їм більші можливості для зростання. Тому криза і є можливістю для розвитку використовуючи найбільш сильні переваги: кадри, їх професіоналізм, потенціал та інтелект.

Література

1. Промисловість Харківської області у 2001 – 2007 роках: Статистичний збірник / За ред. І. Г. Наумова. – Х.: Головне управління статистики у Харківській області, 2008. – 260 с.
2. http://ukrstat.gov.ua/control/uk/localfiles/display/operativ/operativ2007/pr/orp_rik/orp_06_u.htm
3. Цуглевич В. Н. Корпоративний менеджмент в умовах нестабільного ринка / Под общ. ред. Н. П. Тихомирова. – М.: Издательство «Экзамен», 2003. – 320 с.
4. Чухно А. А. Интеллектуальный капитал: сущность, формы и закономерности развития / А. А. Чухно // Экономика Украины. – 2002. – № 11. – С. 48 – 55.
5. Абалкин Л. Использовать интеллектуальный потенциал для будущего России / Л. Абалкин // Экономист. – 1999. – № 8. – С. 3 – 9.

6. Чухно А. А. Постіндустріальна економіка: теорія, практика та їх значення для України. – К.: Вид-во “Логос”, 2003. – 632 с.

7. Щетинин В. Человеческий капитал и неоднозначность его трактовки / В. Щетинин // Мировая экономика и международные отношения. – 2001. – № 12. – С. 42 – 49.

Надійшла 06.04.2010

УДК 657.347

Г. И. ПАШИГОРЕВА

Санкт-петербургский государственный университет сервиса и экономики

АУДИТ СОЦИАЛЬНО-ТРУДОВОЙ СФЕРЫ КАК СРЕДСТВО ПОВЫШЕНИЯ ЭФФЕКТИВНОСТИ УПРАВЛЕНИЯ ОРГАНИЗАЦИЕЙ

Дается оценка аудиту как наиболее важному элементу в системе экономических отношений и действенному методу эффективного управления организацией. Раскрывается его значение для всех участников бизнес-процессов в контексте с социальной политикой и ее производной – социальным аудитом.

Evaluated in the article is the audit as the most important element in the system of economic relations and as an effective method of company management. Specific attention is paid to its significance for every business process member in the context of the social policy and its derivative – social audit.

Ключевые слова: социальная политика, социальный аудит, человеческие ресурсы, система управления персоналом.

Аудиторская деятельность является важным элементом современной экономики России. Ежегодно составляется большое количество аудиторских заключений и в условиях кризиса со стороны пользователей к аудиторам предъявляются все более высокие требования, соответствие которым невозможно без развития новых направлений аудита.

Мировой экономический кризис показал, что основной задачей дальнейшего развития аудита является обеспечение участников бизнес-процессов и экономического рынка разносторонней и качественной информацией.

Аудирование является процессом, который требует восприятия всех особенностей жизнедеятельности организации. Современная тенденция аудита состоит в изменении методов от осмотра и подтверждения финансового состояния к контролю за управлением и все более значимыми становятся вопросы повышения эффективности функционирования организации.

Соответственно, актуальным вопросом является необходимость совершенствования подходов не к собственно проведению аудита, а расширению его направлений.

Объектом аудита должны стать направления, определяющие развитие предприятия: инвестиционные проекты, бизнес-планы, предлагаемые организационные изменения, кадровая политика и т.д., что будет нацеливать на эффективное использование ресурсов.

Наряду с аудитом финансовой отчетности необходимо проводить более глубокий анализ различных сторон хозяйственной или общественной жизни предприятия, которые оказывают социальное влияние на всех участников процесса.

Предметом аудита становится совокупность организационно-экономических проблем, связанных с хозяйственной деятельностью социально ответственных организаций, в частности менеджмент, проблемы социально-трудовой сферы, использование интеллектуального капитала, которые необходимо рассматривать через призму заинтересованных сторон.

Одним из наиболее действенных методов оценки эффективности управления организацией является аудит социально-трудовой сферы (социальный аудит).

Социальный аудит представляет собой степень оценки корпоративной социальной ответственности с помощью выбранных критериев, ориентированных на результаты организации и способов их достижения. При этом суть его сводится к диагностике факторов социальных рисков, оценке, способности организации разрешать социальные проблемы, возникающие внутри и за ее пределами.

По мнению Одегова Ю.Г. и Журавлева В.П., цель «социального аудита – экспертиза работы органов управления предприятием в области повышения эффективности трудовой деятельности, снижение текучести и абсентеизма, повышения удовлетворенности трудом у работников [3].

Специфика социального аудита основана в основном на природе и характере объекта аудита, которые диктуют разработку и использование методов, присущих данному типу.

Областью исследования становятся человеческие ресурсы, при этом используются способы и приемы как экономических, так и социальных наук. Общая оценка уровня социальной политики в условиях кризиса способствовала появлению в управленческом аудите такого направления, как аудит персонала. Аудиторская деятельность в этой области – достаточно новое явление. Как новый вид аудита он направлен на повышение эффективности использования трудовых ресурсов, оказывающих влияние на такие важные